

## ÜSTÜN ZEKALİ/YETENEKLİ ÖĞRENCİLER ile NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÖĞRENCİLERİN ÇEVREYE YÖNELİK TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

### A COMPARISON OF ENVIRONMENTAL ATTITUDES BETWEEN GIFTED and TALENTED STUDENTS AND NORMALY DEVOLEPMENT STUDENTS

İlker UĞULU\*

#### Özet

Diğer toplumsal alanlarda olduğu gibi çevre konusunda da üstün zekalı/yetenekli bireylerin eğitilmesi ve istihdamının ülkemizin kalkınması ve ilerlemesinde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla, bu çalışmada çevre eğitiminde önemli bir yere sahip tutumlar açısından üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada 35 maddeden oluşan 4'lü likert tipindeki Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Manisa Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim alan üstün zekalı/yetenekli 122 öğrenci (61 kız, 61 erkek) ve Balıkesir iline bağlı çeşitli ilköğretim okullarında öğrenim gören 120 öğrenci (67 kız, 53 erkek) olmak üzere toplam 242 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının araştırmanın bağımsız değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması amacıyla ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu ve bu iki öğrenci grubu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Üstün zekalı öğrenciler, Üstün zekalı olmayan öğrenciler, Çevre, Tutum, Çevre Eğitimi.

#### Abstract

In this study, it is aimed to evaluate environmental attitudes of gifted students and average students and to compare these attitudes in terms of some variables. As a means of data collection, Environmental Attitude Scale and the personal information form have been used. Environmental Attitude Scale which has 35 items is applied to 122 gifted students (61 female, 61 male) enrolling in Science and Art Center in Manisa Province and 120 average students (67 female, 53 male) enrolling in Balıkesir Province of Turkey in 2012-2013 academic year. Independent Sample t-Test of Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 17.00) program were utilized to analyze obtained data. According to the analysis results, the statistically significant difference between gifted students and average students.

**Keywords:** Gifted Students, Average Students, Environment, Attitude, Environmental Education.

\*Yrd.Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, ilkerugulu@balikesir.edu.tr

## 1. GİRİŞ

Çevre sorunlarının önlenmesi, çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için öncelikle bireylerin çevreye bakış açılarının ve çevre ile ilgili değer yargılarının sorgulanarak değiştirilmesi gerekir. Ayrıca, çevre sorunlarının tüm kitlelere duyurulması ve ilgili önlemlerin alınması için ilk ve belki de tek yolun, çevre bilinci ve duyarlılığını kazandırabilecek bağımsız bir çevre eğitimi olduğuna dikkat çekilmektedir (Akbaş, 2007). Etkin bir çevre eğitimi sürecinin en önemli ögesi doğal olarak bu eğitimin verileceği bireylerdir. Eğitimin bütün kademelerinde olduğu gibi eğitim alanı ile ilgili gerekli alt yapı ve bilgi birikimine sahip bireyler, eğitimin kalitesi açısından oldukça önemlidir.

Çevre eğitimi küresel düzeyde yapısal ve hedefsel niteliğini Tiflis Konferansı ile kazanmıştır. Tiflis Konferansının bildirgesi ve önerileri, çevre eğitiminin insan eğitiminde yerini alması için bir dönüm noktası teşkil etmekte ve çevre eğitiminin ulusal ve uluslar arası düzeyde geniş çerçevesiyle birlikte niteliği, amaçları ve pedagojik esasları belirtilmektedir (Ünal ve Dımaşkı, 1999). Tiflis bildirgesi çevre eğitime ilişkin ana ve bütüncül hedefleri belirlemesinin yanı sıra çevre eğitimi ile ilgili aşağıdaki amaçları da ortaya koymaktadır:

### Çevre Eğitiminin Amaçları

- **Bilinç:** Bireylerin ve toplumların, tüm çevre ve sorunları hakkında bilinç ve duyarlılık kazanmasını sağlamak;
- **Bilgi:** Bireylerin ve toplumların çevre ve sorunları hakkında temel bilgi ve deneyim sahibi olmalarını sağlamak;
- **Tutum:** Bireylerin ve toplumların çevre için belli değer yargılarını ve duyarlılığını, çevreyi koruma ve iyileştirme yönünde etkin katılım isteğini kazanmalarını sağlamak;
- **Beceri:** Bireylerin ve toplumların çevresel sorunları tanımlamaları ve çözümlenmeleri için beceri kazanmalarını sağlamak;
- **Katılım:** Bireylere ve toplumlara, çevre sorunlarına çözüm getirme çalışmalarına her seviyeden aktif olarak katılma imkanı sağlamak (UNESCO, 1978).

Tiflis Bildirgesi'nde de belirtildiği gibi bireylerin çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranışları etkili ve yeterli bir çevre eğitiminin temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, konuyla ilgili yapılan çalışmalar göstermiştir ki çevre eğitimi amaçları arasında yer alan bu elemanlar birbirini etkilemekte ve hiçbiri birbirinden ayrı düşünülmemektedir (Robelia, Greenhow ve Burton, 2011). Bu nedenle, çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranış arasındaki ilişkinin ve bu ilişkiyi etkileyen sosyal ve psikolojik faktörlerin belirlenmesi çevre eğitiminin temel problemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu gereklilik neticesinde, çevreye yönelik bilgi, tutum ve sergilenen davranışlar arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik birçok teorik model geliştirilmiştir (Kolmuss and Agyeman, 2002).

Çevre eğitiminin Tiflis Bildirgesi ile belirlenen amaçları arasında da yer alan çevreye yönelik tutumların oluşması ve şekillenmesi sürecine etki eden faktörler ile ilgili olarak da çeşitli yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bu yaklaşımlar arasında tutum, kişisel sorumluluk ve kontrol mekanizması gibi faktörleri içeren psikososyal yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Hines, Hungerford ve Tomera, 1986-1987). Bu yaklaşıma göre tutumlar çevresel olaylara ilişkin duygu ve endişeler oluşturması ve çevresel problemlerin çözümüne aktif katılım sağlaması açısından önemlidir. Kişisel sorumluluk, bireylerin çevreye yönelik konuların çözümünde

kendilerini zorunlu hissetmelerini sağlayarak özel ya da genel çevre konularına katılım sağlar. Kontrol mekanizması ise bireylerin çevreye yönelik olumlu davranışlar gerçekleştirebilmeleri konusunda kendi yeterliliklerinin farkında olmasıdır. Bu noktadan hareketle Peer, Goldman ve Yavetz (2007) çevresel farkındalığın ve çevre konularına aktif katılımın sağlanması için bireylerin tutum, kişisel sorumluluk ve kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Çevre eğitimi ile ilgili çalışmalar etkin bir çevre eğitiminin öncelikli amacı olarak belirlenen bireylerin çevreye yönelik davranışlarını olumlu yönde değiştirme konusunda etkili en önemli faktör olarak bireylerin konu ile ilgili tutumlarını belirlemiş (Bradley, Waliczek ve Zajicek, 1999) ve bireylerin sahip oldukları tutumların, bireysel davranışlarını, verecekleri kararlar konusundaki kararlılıklarını ve bu konulardaki tercihlerini etkilediğini göstermiştir (Goodrum, Hackling ve Rennie, 2001). Ayrıca, yüksek bilimsel alt yapı ve bilgi birikimine sahip bireylerin olumlu davranış gerçekleştirebilme konusunda daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, bir ülkenin sahip olduğu en önemli insan kaynağı olarak tanımlanan üstün zekalı/yetenekli bireylerin günümüz ve geleceğin en önemli gündem maddeleri arasında yer alan çevre konusuna aktif katılımlarının sağlanması büyük önem teşkil etmektedir (MEB, 2010). Dolayısıyla, diğer toplumsal alanlarda olduğu gibi çevre konusunda da üstün zekalı/yetenekli bireylerin eğitilmesi ve istihdamının ülkemizin kalkınması ve ilerlemesinde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla, bu çalışmada çevre eğitiminde önemli bir yere sahip tutumlar açısından üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

## 2. YÖNTEM

### 2.1. Araştırma Modeli

Üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bu çalışma betimsel nitelikte bir çalışmadır.

### 2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Manisa Bilim ve Sanat Merkezinde eğitim alan üstün zekalı/yetenekli 122 öğrenci (61 kız, 61 erkek) ve Balıkesir iline bağlı çeşitli ilköğretim okullarında öğrenim gören 120 öğrenci (67 kız, 53 erkek) olmak üzere toplam 242 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan bu öğrencilerin cinsiyetlerine, yaş gruplarına ve sınıflarına göre dağılımları Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3’de sunulmuştur.

**Tablo 1. Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrencilerin Cinsiyete ve Yaşa Göre Dağılımı**

		10		11		12		13	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsiyet	K	4	100	26	51,0	19	45,2	12	48,8
	E	-	-	25	49,0	23	54,8	13	52,0
Toplam		4	100	51	100	42	100	25	100,0

**Tablo 2. Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrencilerin Cinsiyete ve Yaşa Göre Dağılımı**

		10		11		12		13	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsiyet	K	1	100	20	57,1	31	57,4	15	50,0
	E	-	-	15	42,9	23	42,6	15	50,0
Toplam		1	100	51	100	42	100	25	100,0

**Tablo 3. Öğrencilerin Sınıflarına göre Dağılımı**

Öğrenci Grubu	Yüzde	Sınıf Seviyesi			Toplam
		5.Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	f	58	46	18	122
	%	47,5	37,7	14,8	100
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	f	45	34	41	120
	%	37,7	28,3	34,2	100

### 2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada, Uğulu (2011) tarafından geliştirilen “Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği (ÇYTÖ)” kullanılmıştır. Ölçek üzerinde bu araştırma için yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin 4 alt boyutunun olduğu görülmüştür. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerden elde edilen sonuçlar dikkate alınarak bu dört boyuta yönelik maddeler arasındaki tutarlılığa yeniden bakılmış ve “Çevresel farkındalık” alt boyutunun (15 madde) Cronbach’s alfa güvenilirlik katsayısının 0.80, “Yeniden kazanıma ilişkin tutum” alt boyutunun (8 madde) güvenilirlik katsayısının 0.66, “Çevresel bilinç ve davranış” alt boyutunun (7 madde) güvenilirlik katsayısının 0.71 ve “Geri dönüşüme ilişkin tutum” alt boyutunun (5 madde) güvenilirlik katsayısının 0.74 olduğu görülmüştür. Ölçeğin tamamına ilişkin güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin Cronbach’s alfa güvenilirlik katsayısı 0.83 olarak belirlenmiştir. Toplam 35 maddeden oluşan ölçekte katılımcılardan "1=katılmıyorum" ile "4=katılıyorum" arasında değişen 4'lü Likert tipi ölçek üzerinden kendilerini değerlendirmeleri istenmektedir. Ayrıca testte kişisel bilgi formu kısmında katılımcıların adı soyadı, yaşı, cinsiyeti ve sınıfı gibi araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin sorular yer almaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri Tablo 3’ de sunulmuştur.

**Tablo 4. Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Cronbach Alpha Değerleri**

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
1-Çevresel Farkındalık	15	.80
2-Yeniden Kazanıma İlişkin Tutumlar	8	.66
3-Geri Dönüşüme İlişkin Tutumlar	5	.71
4-Çevresel Bilinç ve Davranış	7	.74

#### 2.4. Verilerin Analizi

Üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını karşılaştırmak amacıyla her iki grup için çevreye yönelik tutum ölçeğinden elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak, SPSS 17.00 paket programı ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının araştırmanın bağımsız değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması amacıyla ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır.

### 3. BULGULAR

Üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Ölçeğinden (ÇYTÖ) elde ettikleri puan ortalamaları, bu puanlara ilişkin karşılaştırmalar ve istatistiksel analizler bu bölümde tablolaştırılarak sunulmuştur.

#### 3.1. Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Karşılaştırmalar

Araştırma grubundaki öğrencilerin ÇYTÖ'ye verdikleri cevaplar değerlendirilmiş ve üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin toplam 140 puan olarak değerlendirilen ölçek üzerinden 116,57 genel ortalamaya ulaştıkları, üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrencilerin ise 107,06 genel ortalamaya ulaştıkları görülmüştür. Alt boyutlara ilişkin ortalama tutum puanları incelendiğinde üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin “Çevresel Farkındalık” alt boyutunda 50,49, “Yeniden Kazanıma İlişkin Tutum” alt boyutunda 28,55, “Geri Dönüşüme İlişkin Tutum” alt boyutunda 15,05 ve “Çevresel Bilinç ve Davranış” alt boyutunda 22,57 ortalama elde ettikleri, üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrencilerin ise “Çevresel Farkındalık” alt boyutunda 44,72, “Yeniden Kazanıma İlişkin Tutum” alt boyutunda 26,87, “Geri Dönüşüme İlişkin Tutum” alt boyutunda 14,86 ve “Çevresel Bilinç ve Davranış” alt boyutunda 20,60 ortalamaya ulaştıkları görülmüştür. Öğrencilerin ÇYTÖ ve alt boyutlarına ilişkin tutum puanı ortalamaları Tablo 5’te sunulmuştur.

**Tablo 5. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutumları**

Öğrenci Grubu	Alt Ölçekler	N	Madde Sayısı	Ortalama	SS	Max	Min
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	1-Çevresel Farkındalık	122	15	50,49	6,82	60	25
	2-Yeniden Kazanıma İlişkin Tutumlar	122	8	28,55	3,10	32	19
	3-Geri Dönüşüme İlişkin Tutumlar	122	5	15,05	2,91	20	7
	4-Çevresel Bilinç ve Davranış	122	7	22,46	3,77	28	11
	TOPLAM	122	35	116,57	11,75	136	83
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	1-Çevresel Farkındalık	120	15	44,72	6,41	59	25
	2-Yeniden Kazanıma İlişkin Tutumlar	120	8	26,87	4,42	32	15
	3-Geri Dönüşüme İlişkin Tutumlar	120	5	14,86	2,78	20	8
	4-Çevresel Bilinç ve Davranış	120	7	20,60	3,97	28	12
	TOPLAM	120	35	107,06	12,50	134	76

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre tutum puanları karşılaştırıldığında, üstün zekalı/yetenekli öğrencilerde beşinci sınıf öğrencilerinin tutum puanları 118,70; altıncı sınıf öğrencilerinin tutum puanları 114,86 ve yedinci sınıf öğrencilerinin tutum puanları 114,11 olarak belirlenirken, üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrencilerde beşinci sınıf öğrencilerinin tutum puanları 107,75; altıncı sınıf öğrencilerinin tutum puanları 102,70 ve yedinci sınıf öğrencilerinin tutum puanları 109,92 olarak saptanmıştır. Bu bulgular, her sınıf düzeyinde üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin daha yüksek tutum puanına ulaştığını göstermektedir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre belirlenen çevreye yönelik tutum puanları Tablo 6'da sunulmuştur.

**Tablo 6. Sınıflara Göre Çevreye Yönelik Tutum Düzeyleri**

Öğrenci Grubu	Sınıf	N	X	SS
ÜSTÜN ZEKALI/YETENEKLİ ÖĞRENCİLER	5	58	118,70	10,05
	6	46	114,86	12,54
	7	18	114,11	14,05
	Toplam	122	116,57	11,75
ÜSTÜN ZEKALI/YETENEKLİ OLMAYAN ÖĞRENCİLER	5	45	107,75	11,63
	6	34	102,70	13,24
	7	41	109,92	12,09
	Toplam	120	107,06	12,50

Araştırma grubundaki öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanları yaş değişkenine göre karşılaştırıldığında, üstün zekalı/yetenekli öğrenciler için 10 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 124,02; 11 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 118,08; 12 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 116,01 ve 13 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 113,25 tutum puanına ulaştığı görülmüştür. Üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrenciler için ise 10 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 117,00; 11 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 109,25; 12 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 103,37 ve 13 yaş grubundaki öğrencilerin ortalama 110,83 tutum puanına ulaştıkları belirlenmiştir. Bulgular, yaş değişkeni açısından da üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin her yaş grubunda daha yüksek çevre tutumuna sahip olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte hem üstün zekalı/yetenekli hem de üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrencilerde kız öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre belirlenen çevreye yönelik tutum puanları Tablo 7 ve Tablo 8’de sunulmuştur.

**Tablo 7. Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrencilerin Cinsiyete ve Yaşa göre Çevreye Yönelik Tutum Düzeyleri**

Yaş	10			11			12			13			
	N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS	
Cinsiyet	K	4	124,02	9,15	26	119,34	10,32	19	121,14	9,37	12	116,13	14,61
	E	-	-	-	25	116,77	10,01	23	111,77	12,32	13	110,60	13,85
Toplam	4	124,02	9,15	51	118,08	10,15	42	116,01	11,92	25	113,25	14,20	

**Tablo 8. Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrencilerin Cinsiyete ve Yaşa göre Çevreye Yönelik Tutum Düzeyleri**

Yaş	10			11			12			13			
	N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS	
Cinsiyet	K	1	117,00	-	20	112,10	8,59	31	106,12	13,61	15	116,13	11,34
	E	-	-	-	15	105,46	12,32	23	99,65	10,85	15	105,53	11,71
Toplam	1	117,00	-	35	109,25	10,71	54	103,37	12,81	30	110,83	12,54	

### 3.2. Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin İstatistiksel Karşılaştırmalar



Bu bölümde üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının ve bu puanların cinsiyet, yaş ve sınıf olarak belirlenen bağımsız değişkenlere göre belirlenen ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin istatistiksel analiz sonuçları sıralanmıştır.

Üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin çevreye yönelik tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t-Testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları, öğrencilerin tutum puanları arasındaki üstün zekalı/yetenekli öğrenciler lehine olan farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

**Tablo 9. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	122	116,59	11,82	-5,68	.000
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	120	107,06	12,50		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan kız öğrencilerin ÇYTÖ’den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan kız öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucu belirlenen bu farklılığın üstün zekalı/yetenekli kız öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 10).

**Tablo 10. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan Kız Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Kız Öğrenciler	61	120,25	9,05	-3,42	.002
Üstün Zekalı/Yetenekli Kız Olmayan Öğrenciler	67	109,78	13,00		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan erkek öğrencilerin ÇYTÖ’den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucuna ilişkin bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.



**Tablo 11. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan Erkek Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Erkek Öğrenciler	61	111,63	12,74	-1,95	.063
Üstün Zekalı/Yetenekli Erkek Olmayan Öğrenciler	53	104,70	10,63		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 5. sınıf öğrencilerinin ÇYTÖ'den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 5. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucu belirlenen bu farklılığın üstün zekalı/yetenekli öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 12).

**Tablo 12. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan 5. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	58	118,70	10,05	-4,51	.000
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	45	107,75	11,63		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 6. sınıf öğrencilerinin ÇYTÖ'den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 6. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucu belirlenen bu farklılığın üstün zekalı/yetenekli öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 13).

**Tablo 13. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan 6. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	46	114,86	12,54	-3,46	.003
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	34	102,70	13,24		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 7. sınıf öğrencilerinin ÇYTÖ'den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 7. sınıf öğrencilerinin arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucuna ilişkin bulgular Tablo 14'te sunulmuştur.

**Tablo 14. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	18	114,11	14,05	-0,491	.631
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	41	109,92	12,09		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 11 yaş grubu öğrencilerinin ÇYTÖ'den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 11 yaş grubu öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucu belirlenen bu farklılığın üstün zekalı/yetenekli öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 15).

**Tablo 15. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan 11 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	51	118,08	10,15	-3,224	.004
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	35	109,25	10,71		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 12 yaş grubu öğrencilerinin ÇYTÖ'den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 12 yaş grubu öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucu belirlenen bu farklılığın üstün zekalı/yetenekli öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır (Tablo 16).

**Tablo 16. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan 12 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	42	116,01	11,92	-4,568	.000
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	54	103,37	12,81		

Çalışma grubunda yer alan üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 13 yaş grubu öğrencilerinin ÇYTÖ'den elde ettikleri tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan t- testi sonuçlarına göre, üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan 13 yaş grubu öğrencilerinin arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ( $p < 0.05$ ). Analiz sonucuna ilişkin bulgular Tablo 17'de sunulmuştur.

**Tablo 17. Üstün Zekalı/Yetenekli Olan ve Olmayan 13 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Çevreye Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Analizi**

Öğrenci Grubu	N	X	ss	t	p
Üstün Zekalı/Yetenekli Öğrenciler	25	113,25	14,20	-0,596	.564
Üstün Zekalı/Yetenekli Olmayan Öğrenciler	30	110,83	12,54		

#### 4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmada üstün zekalı/yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Uğulu (2011) tarafından geliştirilen 35 maddelik 4'lü likert tipindeki Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği (ÇYTÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır [11]. Çalışma sonuçları üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının üstün zekalı/yetenekli olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu ve bu iki öğrenci grubu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrenciler arasındaki fark araştırmanın cinsiyet, sınıf ve yaş olarak belirlenen bağımsız değişkenleri açısından karşılaştırıldığında her değişken açısından üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin daha yüksek tutum puanına ulaştığı saptanmıştır. Bağımsız değişkenler açısından belirlenen bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ilişkin gerçekleştirilen analizler sonucunda, cinsiyet açısından erkekler arasındaki, sınıf açısından 7. sınıflar arasındaki ve yaş açısından 13 yaş grubundaki öğrenciler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ( $p < 0.05$ ).

Meydan ve Doğu (2008) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik görüşlerini cinsiyet, sınıf ve yaş değişkenleri açısından değerlendirdikleri çalışmalarında 25 maddeden oluşan 5'li likert tipinde ölçek kullanmışlardır. Toplam 125 puan üzerinden değerlendirilen ölçek üzerinden gerçekleştirilen uygulama sonucunda 606 öğrenciden oluşan çalışma grubunun yaklaşık 64,53 ortalama puana ulaştıkları saptanmıştır. Bu puan çalışma grubundaki öğrencilerin ölçekte %50'nin altında ortalama puana ulaştıklarını göstermektedir. Bu ortalama, bu çalışmada saptanan üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin ortalama puanına (yaklaşık %83) göre oldukça düşük düzeydedir. Bu durum üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin çevre ve çevre eğitimi açısından önemini desteklemektedir. Ayrıca, Meydan ve Doğu (2008) çalışmaları sonucunda, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevre yönelik görüşlerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediğini, sınıf ve yaş değişkenleri açısından ise düzey arttıkça olumlu artış gösterdiğini saptamışlardır. Bu bulgular, üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik görüşlerinin etkilenen değişkenler açısından da farklı olduğunu göstermektedir.

Atasoy ve Ertürk (2008) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde çevreye yönelik bilgi ve tutum düzeyini araştırdıkları çalışmaları sonucunda cinsiyet açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek tutum düzeyine sahip olduklarını saptamıştır. Çalışma bu sonucu ile bu çalışmanın sonuçları ile örtüşmekle birlikte diğer bağımsız değişken olarak belirlenen sınıf düzeyi bakımından örtüşmemektedir. Atasoy ve Ertürk (2008) sınıf düzeyi arttıkça ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin tutumlarında artış belirlemiş iken bu çalışmaya katılan üstün zekalı/yetenekli öğrencilerde bu şekilde bir artış gözlenmemiştir. Bununla birlikte, Koruoğlu (2013)'ün ortaöğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını

araştırdığı çalışma sonuçlarının bu çalışmanın bulguları ile karşılaştırılması üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin çevreye ve çevre eğitimine yapabilecekleri katkının ortaya konması açısından oldukça önem taşımaktadır. Koroğlu (2013), Balıkesir’de çeşitli liselerde öğrenim gören toplam 330 öğrenci ile gerçekleştirdiği ve veri toplama aracı olarak ÇYTÖ’nün kullanıldığı çalışma sonucunda, öğrencilerin toplam 140 puan olarak değerlendirilen ölçek üzerinden 66,01 ortalamaya ulaştıkları saptanmıştır. Bu çalışmaya katılan ve ortaokulda öğrenim gören üstün zekalı/yetenekli öğrencilerin ulaştıkları 116,57 tutum puanı ortalaması bu öğrencilerin konu açısından önemini ortaya koymaktadır.

Çevre üzerine yapılan araştırmalar çevre ile ilgili problemlerin temelinde bireylerin çevreye yönelik olumsuz davranışlarının yattığını göstermiştir (Keser, 2008). Bu nedenle etkin bir çevre eğitiminin öncelikli amacı bireylerin çevreye yönelik davranışlarını olumlu yönde şekillendirmektir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesinde, bireylerin davranışlarının şekillenmesinde etkili en önemli faktör olarak değerlendirilen tutumlar önemli yer tutar (Bradley, Waliczek ve Zajicek, 1999). Konuyla ilgili yapılmış çalışmalar öğrencilerin sahip oldukları tutumların, bireysel davranışlarını, verecekleri kararlar konusundaki kararlılıklarını ve bu konulardaki tercihlerini etkilediğini göstermiştir. Örneğin, okulda daha yüksek bilimsel alt yapı ve okuryazarlığa sahip olan öğrencilerin verdikleri kararlarda daha başarılı oldukları görülmektedir (Goodrum, Hackling ve Rennie, 2001). Bu durum etkili bir çevre eğitiminde uygulanan programın yetkinliği ile birlikte, eğitim uygulanan bireylerin yeterliliklerinin de önemini göstermektedir. Bu çalışma sonuçları da göstermiştir ki, üstün zekalı/yetenekli öğrenciler çevreye yönelik sahip oldukları tutum düzeyleri ile gerek ülkemizde çevre eğitiminin istenilen seviyelere ulaştırılabilmesi açısından gerekse çevrenin korunması ve sürdürülebilirliği ile ilgili projelerin geliştirilmesi ve yürütülmesi açısından oldukça önemli bir potansiyel arz etmektedir.

## KAYNAKÇA

Akbaş, T. (2007). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarında Çevre Olgusunun Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Atasoy, E. ve Ertürk, H. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.

Bradley, J.C., Waliczek, T.M. and Zajicek, J.M. (1999). Relationship between environmental knowledge and environmental attitude of high school students. *Journal of Environmental Education*, 30(3), 17-21.

Goodrum, D., Hackling, M. ve Rennie, L. (2001). The status and quality of teaching and learning of science in Australian schools’. Research report. Training and Youth Affairs. Accessed 14 Oct 2008.

Hines, J.E., Hungerford, H.R. and Tomera, A.N., (1986–1987). Analysis and synthesis of research in responsible environmental behavior: A meta-analysis. *Journal of Environmental Education*, 18(2), 1–8.

Keser, S. (2008). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevreye Karşı Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kolmuss, A. and Agyeman, J. (2002). Mind the gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239–260.

Koruoğlu, N. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Meydan, A. ve Doğu, S. (2008). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevre Sorunları Hakkındaki Görüşlerinin Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 267-277.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2010). *Üstün zekalıların/yeteneklilerin eğitimi çalıştayı*, Ankara.

Peer, S., Goldman, D. and Yavetz, B. (2007). Environmental literacy in teacher training: Attitudes, knowledge, and environmental behavior of beginning students. *Journal of Environmental Education*, 39(1), 45-59.

Robelia, B.A., Greenhow, C. and Burton, L. (2011). Environmental learning in online social networks: adopting environmentally responsible behaviors. *Environmental Education Research*, 17(4), 553-575.

Ugulu, I. (2011). *The impact of recycling education on the knowledge, attitudes and behaviors of secondary school students*. Ph.D. thesis, Dokuz Eylül University, Turkey.

Unal, S. ve Dimiski, E. (1999). UNESCO-UNEP himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye'de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 142-54.

UNESCO-UNEP (1978). Unesco-Unep environmental education newsletter. Connect 3(1), 1-8.